

Демченко О.П. Розвиток творчих здібностей майбутніх вихователів обдарованих дітей / О.П.Демченко // Сучасна освіта – доступність, якість, визнання: збірник наукових праць міжнародної науково-методичної конференції, 14–15 листопада 2018 року, м. Краматорськ / під заг. ред. д-ра техн. наук., проф. С. В. Ковалевського. – Краматорськ : ДДМА, 2018.- С.81-84.

УДК 378.015.311 : 373.2.091.212.3

Демченко О.П.

РОЗВИТОК ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ОБДАРОВАНИХ ДІТЕЙ

Показано необхідність реалізації творчого підходу в процесі забезпечення сприятливих умов для розвитку здібностей і обдарованості дітей. Узагальнено напрями й окреслено проблеми підготовки майбутніх креативних педагогів обдарованих дітей. Розкрито сутність та показано специфіку педагогічної творчості як інтегративної характеристики фахівців психолого-педагогічного профілю. Представлено напрями роботи з розвитку творчих здібностей майбутніх педагогів в закладі вищої освіти.

Ключові слова: обдарованість, творчість, творчі здібності, педагогічна творчість, креативна компетентність, підготовка до розвитку обдарованості.

The necessity of implementing a creative approach in the process of providing favorable conditions for the development of abilities and talents of children is shown. There are generalized directions and outlined the problems of preparing future creative teachers of gifted children. The essence and specificity of pedagogical creativity as an integrative characteristic of specialists of the psychological and pedagogical profile are revealed. The directions of work on development of creative abilities of future teachers in the institution of higher education are presented.

Key words: giftedness, creativity, creative abilities, pedagogical creativity, creative competence, preparation for the development of giftedness.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими або практичними завданнями. Важливим напрямом розбудови сучасної системи вищої педагогічної освіти є пошук шляхів і методів підготовки творчого педагога, який може реалізувати свій креативний потенціал у роботі з різними категоріями дітей, у тому числі й обдарованими особистостями.

Проте в роботі педагогів сучасних дошкільних, загальноосвітніх і позашкільних закладів освіти нерідко проявляється шаблонність, одноманітність, консерватизм, інертність, відсутність прагнення до новизни та індивідуального стилю тощо. Більш того, простежується тенденція придушення окремими вихователями й учителями проявів творчої активності дітей у різних видах діяльності, оригінальності соціальної взаємодії, власного погляду на розв'язання пізнавальних завдань.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Для нашого дослідження важливими є праці науковців у галузі педагогіки вищої коли, посвячені проблемі творчості як домінантної характеристики в структурі особистості майбутніх педагогів і сутності такого феномену (О. Антонової, Н.Гузій, В. Загвязинського, І.Зязюна, В. Кан-Каліка, В. Моляка, М. Поташника, С. Сисоевої та ін.). Спираємося на висновки науковців (В. Дружиніна, І.Любовецької, О. Матюшкіна, В. Панова, В.Шадрікова та ін.), що особистість учителя суттєво впливає на розвиток творчого потенціалу дитини. Інтерес становлять сучасні наукові розвідки, в яких розкривається сутність поняття «креативна компетентність» педагога як складного особистісного утворення (Р.Епштейн, М.Кашапов, Т. Кисельова, Т. Огородова, Ф. Шаріпов та ін.) .

У контексті розробки шляхів і методів підготовки фахівців психолого-педагогічного профілю до розвитку обдарованості дітей привертають увагу науково-методичні напрацювання вітчизняних і зарубіжних учених (В.Демченка, Я.Коломинського, Є.Панько, Н.Старжинської, Г.Тарасова, Г.Тригубець, І.Ушатікової, В.Ушмарової, В.Юркевич та ін.).

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Узагальнення праць названих учених показує, що в науково-теоретичному фонді поступово накопичуються дослідження, присвячені вивченню різних аспектів творчості як важливої якості сучасного педагога. Проте розвиток креативності, творчого мислення фахівців психолого-педагогічного профілю в контексті їх підготовки до роботи з обдарованими дітьми розроблені недостатньо.

Формулювання цілей статті: розкриття значення творчості як важливої інтегральної якості педагога обдарованих дітей.

Виклад основного матеріалу дослідження. Педагогічна діяльність у цілому, робота з обдарованими та здібними дітьми як неординарними особистостями зокрема вимагає від педагогів високого рівня творчості. За своєю суттю вона є перетворювальною, яка спрямована на створення неповторної індивідуальної траєкторії для особистісного зростання кожної дитини. Виховання, навчання і розвиток кожного дошкільника, молодшого школяра, підлітка чи юнака, а особливо здібних і талановитих, є процесами діалектичними і до кінця не передбачуваними. Вони складаються з безкінечного ланцюга педагогічних ситуацій, що вимагають швидких і нестандартних рішень.

До того ж, для успішної реалізації обдарованості як потенціалу дитини (незалежно від специфіки здібностей і рівня їх розвитку) необхідно, щоб аналогічними характеристиками володів і сам педагог. Відповідно, фахівець, який працює з обдарованими дітьми, важливою ознакою яких є креативність, сам повинен бути творчою особистістю. Також відзначимо, що обдарована дитина в інклюзивній педагогіці визнається особистістю з особливими освітніми потребами, яка в своєму розвитку істотно відрізняється від вікової норми і вимагає створення спеціальних умов для їх задоволення. Забезпечити для цього сприятливе середовище зможе лише педагог, здатний продукувати нові ідеї та адаптувати сучасні педагогічні технології до потреб конкретної дитини, з високим рівнем оригінальності та гнучкості мислення, якому притаманний фасилітативний стиль спілкування.

У науковому дискурсі зустрічаємо декілька близьких конструктів («креативність», «творчість», «творчі здібності», «творчий потенціал», «педагогічна творчість», «творче педагогічне мислення») та різні підходи до їх пояснення. Аналіз тлумачень таких феноменів дозволяє зробити висновок про їх складність як на рівні теоретичного обґрунтування, так і на рівні особистісного становлення майбутніх педагогів. Неоднозначність спостерігається щодо диференціації названих термінів. Апелюємо до позиції Г. Решетнікової [4] та погоджуємося з автором, що деякі дослідники ототожнюють такі дефініції, посилаючись на той факт, що слово «креативність» походить від англійського «creative» – творчість. Науковець вважає, що, враховуючи потенційний та актуальний аспект творчості, можна розглядати потенційну креативність як творчий потенціал особи, а актуальну креативність – як творчу активність. Поняття «творчі здібності» пояснюють як сукупність властивостей і особистісних якостей людини, які відповідають вимогам певного виду творчої діяльності, зумовлюють їхню результативність, розвиваються у процесі креативної діяльності та за умов наявності внутрішньої мотивації особистості [5, с. 86].

За одного з підходів, педагогічна творчість є «інтегральною характеристикою особистості», має комплексний характер, оскільки передбачає «гармонійне поєднання» і «високий рівень сформованості» всіх професійних умінь у «творчому, оригінальному, нестандартному» стилі діяльності, на якому вони набувають «нової якості» [3, с.18].

Узагальнення наукового фонду дозволило нам [2] виділити характерні ознаки педагогічної творчості, які засвідчують про її складність і неповторність порівняно з творчістю в науці, мистецтві, техніці, а саме:

– *Спресованість у часі.* На розв'язання переважної більшості педагогічних задач у педагога є декілька хвилин/годин/днів. З огляду на це, він не може довго чекати, поки прийде «освянення», а нерідко має оперативно знаходити оптимальні рішення ситуацій, які постійно непередбачувано виникають в освітньому процесі.

– *Деяка віддаленість наслідків.* Результати творчої діяльності педагога, особливо ті, які пов'язані з вихованням дитини, часто не помітні відразу. Нерідко вони «визрівають», повільно трансформуються, кількісні зміни поступово переходять в нову якість дитини як наслідок творчого процесу.

– *Спрямованість на досягнення тільки позитивних результатів.* У виховному процесі негативні результати припустимі лише в уявних пробах, тобто в ході квазіпрофесійної підготовки. Спроби перевірки гіпотез, доказ від протилежного, доведення до абсурду, протипоказані в практичній діяльності творчого педагога.

– *Особливість об'єкта / суб'єкта педагогічної творчості* – це особистість, яка розвивається, формується. Дитина не є пасивним об'єктом творчого педагогічного процесу, а більшою чи меншою мірою взаємодіє з вихователем, впливає на результати педагогічної творчості. Кожна дитина є неповторною і знаходиться в процесі особистісного зростання, який є лише частково керованим.

– *Співтворчий характер взаємодії суб'єктів педагогічного процесу.* В освітній діяльності тісно переплітається творчість всього педагогічного колективу, батьків, вихованців. Вихованець, динамічний, неповторний, непередбачуваний, є одним з основних партнерів педагога по творчості.

– *Публічність професійно-педагогічної творчої діяльності.* Значна частина перебігу освітнього процесу здійснюється не в закритій творчій лабораторії, а в публічній обстановці, в присутності дітей, колег, батьків. Це вимагає від вчителя / вихователя здатності до імпровізації, педагогічної інтуїції, акторських здібностей, розвиненого соціального й емоційного інтелекту, вміння оперативно стимулювати в себе і в дітей прояви творчості.

Вважаємо [1], що в процесі освоєння педагогічної професії в студентів потрібно розвивати характеристики, необхідні творчому вихователю і забезпечать індивідуальний стиль його діяльності, до яких відносимо:

– *вольові риси:* активність, ініціативність, наполегливість, зануреність у професійну діяльність, прагнення до пізнання нового, самостійність, здатність до подолання інерції та стереотипів, схильність до самовдосконалення тощо;

– *творче педагогічне мислення:* оригінальність, семантична гнучкість, евристичність, варіативність, гіпотетичність, кмітливність, критичність, широта асоціацій, генерування великої кількості нових ідей тощо;

– *психічні процеси:* спостережливість, перцепція, уява, фантазія, інтуїція тощо;

– *спеціальні професійно-педагогічні якості:* вмотивованість на роботу з обдарованими дітьми, фасиліативність, абнотивність, рефлексивність, комунікативна культура, імпровізаційність, акторські здібності тощо.

ВИСНОВКИ

У структурі особистості майбутніх фахівців психолого-педагогічного профілю, які працюють з обдарованими дітьми, важливе місце посідає креативність. Творча особистість може бути сформована завдяки креативному педагогу, з індивідуальним стилем діяльності, шукає нестандартні рішення, продукує нові ідеї, відходить від шаблонів. Такий вихователь повинен бути варіативним у своїй діяльності, здатним створювати і вирішувати нестандартні педагогічні ситуації. Творче мислення і уява, оригінальний підхід, ініціативність, швидка реакція необхідні педагогу на кожному етапі роботи з обдарованою особистістю.

ЛІТЕРАТУРА

1. Демченко Е.П. *Формирование креативной компетентности будущих педагогов в контексте подготовки к работе с одаренными детьми* / Е.П. Демченко, Ивета Кеппуле // *Молодий вчений*. – 2018. – № 5.2 (57.2). – С. 28-35

2. Демченко О.П. *Творчий підхід як умова успішної організації позакласної виховної роботи з молодшими школярами* / О.П. Демченко // *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія* // *Зб. наукових праць*. – Випуск 26 / [редкол.: М.І. Сметанський (голова) та ін.]. – Вінниця : ТОВ фірма «Планер», 2009. – С. 252-257.

3. Загвязинський В.І. Педагогічна творчість учителя / Педагогічна творчість і майстерність: Хрестоматія. – К., 2000.- С.13-20.

4. Решетнікова Г.Б. Креативність як характеристика професіоналізму сучасного вчителя / Г.Б. Решетнікова // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. – Серія 16 : Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики : [зб. наук. пр.]. – Вип. 11. – К.: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2010. – С. 49–53.

5. Чорноус В. Творчі здібності особистості: визначення, сутність, структура / В. Чорноус // Проблеми підготовки сучасного вчителя. – 2012. – № 5(1). – С. 82–87.